

รายงานการสำรวจ ทำทะเบียน และทำสำเนาดิจิทัลเอกสารโบราณ

ณ วัดเขาเหลือ อ.เมือง จ.ราชบุรี

ระหว่างวันที่ 21-23 ธันวาคม 2563

ฐานข้อมูลเอกสารโบราณภูมิภาคตะวันตกในประเทศไทย

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)

.....

การสำรวจเอกสารโบราณที่จังหวัดราชบุรีเป็นหนึ่งในโครงการสำรวจวรรณกรรมท้องถิ่นภาคกลาง พ.ศ. 2541 โดย ผศ.อาภรณ์ สุนทรวาท อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง จ.ราชบุรี ผู้ได้รับทุนสนับสนุนจาก คมส. ต่อมา พ.ศ. 2555 โครงการฐานข้อมูลเอกสารโบราณภูมิภาคตะวันตกในประเทศไทยมีแผนจัดทำเว็บไซต์ฐานข้อมูลเอกสารโบราณฯ เพื่อให้บริการข้อมูลเอกสารโบราณออนไลน์ จึงต้องแสวงหาข้อมูลเอกสารโบราณ ทางโครงการฐานข้อมูลเอกสารโบราณฯ จึงเดินทางไปสำรวจที่วัดเขาเหลือพบว่ายังมีการเก็บรักษาเอกสารโบราณไว้ที่อยู่มาก แต่ด้วยความจำกัดเรื่องงบประมาณและจำนวนบุคลากรของโครงการฐานข้อมูลเอกสารโบราณฯ ทำให้ยังไม่สามารถจัดทำสำเนาดิจิทัลเอกสารโบราณได้ตั้งแต่ครั้งนั้น พ.ศ.2563 ทางโครงการฐานข้อมูลเอกสารโบราณฯ จึงได้ทำหนังสือเพื่อขออนุญาต พระครูบริรักษ์คามเขต เจ้าอาวาสวัดเขาเหลือ สำรวจ ทำทะเบียน และถ่ายภาพทำสำเนาดิจิทัลเอกสารโบราณ

วันที่ 21-23 ธันวาคม 2563 นักวิชาการและเจ้าหน้าที่จากศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) คณะทำงานประกอบด้วย นายดอกรัก พยัคศรี (นักวิชาการ) นายสมศักดิ์ แก้วนุช (เจ้าหน้าที่ประสานงาน) นางสาวนิสา เขยกลั่น (เจ้าหน้าที่ฐานข้อมูล) และนายศุภกรานต์ พุ่มพฤษ (เจ้าหน้าที่โสตทัศน) ได้ไปลงพื้นที่วัดเขาเหลือ จ.ราชบุรี เพื่อทำทะเบียนและถ่ายภาพสำเนาดิจิทัลเอกสารโบราณ

วัดเขาเหลือ ตั้งอยู่ที่ ต.หน้าเมือง อ.เมือง จ.ราชบุรี สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยา โดยหลักฐานทางโบราณคดีที่พบ ได้แก่ วิหารกลบ เป็นอาคารเครื่องก่อขนาด 3 ห้อง ลักษณะหลังคาเป็นจั่วลาดลงเล็กน้อย ด้านหน้าและด้านหลังมีมุขยื่น ส่วนของหลังคาทั้งหมดฉาบปูนเรียบ เครื่องลายองเป็นปูนปั้นเรียบ ยอดจั่วและหางหงส์เป็นรูปดอกบัวตูม หน้าบันก่ออิฐถือปูนเรียบ ผนังด้านหน้ามีประตูตรงกลาง ด้านหลังทึบ ด้านข้างมีซุ้มหน้าต่างด้านละ 3 ซุ้ม แต่มีหน้าต่างจริงเพียงช่องเดียว ฐานอาคารเป็นฐานบัวลูกฟักแอ่นโค้งคล้ายท้องเรือสำเภา เป็นลักษณะเฉพาะของสถาปัตยกรรมสมัยอยุธยาตอนปลาย ฝาผนังด้านในมีภาพจิตรกรรมฝาผนังที่ค่อนข้างลบเลือนแต่ยังพอมองเห็นว่าเป็นภาพเรื่องพระพุทธประวัติเทพชุมนุม และภาพยักษ์ เจดีย์ ตั้งอยู่บริเวณ

ด้านหลังวิหารกลบ ลักษณะเป็นเจดีย์ย่อมุมไม้สิบสอง ก่ออิฐถือปูนขนาดค่อนข้างใหญ่ ฐานเจดีย์เป็นฐานบัวลูก
ฟักซ้อนกัน องค์ระฆังย่อมุม มีบัลลังก์รองรับปล้องไฉนและส่วนยอดกรม¹

ปัจจุบันวัดเขาเหล็กจัดเป็นแหล่งโบราณคดีสมัยกรุงศรีอยุธยาถึงกรุงรัตนโกสินทร์ ประเภทศาสนสถานใน
พุทธศาสนาที่อาคารโบราณสถานไม่ได้ใช้ประโยชน์ กรมศิลปากรประกาศขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถาน และ
กำหนดเขตที่ดินโบราณสถาน ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 113 ตอนพิเศษ 50 ง วันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2539 มี
พื้นที่โบราณสถาน 1 ไร่ 83 ตารางวา²

ศาลาน.ส.ลักคณา.บูรณะ เป็นอาคารที่มีการผสมผสานกัน มุขด้านหน้าเป็นทรงหน้าจั่ว หลังคาทรงปั้นหยา
เสามุขเป็นรูปปั้นมังกรแบบศิลปะจีน และหัวทรงรวบบันไดมีประติมากรรมรูปหงส์ศิลปะแบบนีโอคลาสสิก³ อาคาร
นี้มีตู้พระธรรมที่เก็บรักษาเอกสารโบราณ 1 หลัง มีพระเกริกพันธ์ กิตติภักโท เป็นผู้ดูแลอาคารนี้

ด้านในศาลาน.ส.ลักคณา.บูรณะ มีรูปเคารพเจ้าแม่กวนอิม พระสังกัจจายน์ ตรงกลางห้อง ด้านซ้ายมือมี
รูปเคารพพระพุทธรูปจำนวนหนึ่ง และด้านขวามือมีตู้พระธรรมเก็บเอกสารโบราณ 1 หลัง

เอกสารโบราณที่พบเป็นเอกสารโบราณประเภทใบลานและสมุดไทย ค่นด้วยสายตาคร้าๆ เอกสาร
โบราณที่พบน่าจะราวๆ 60-70 รายการ โดยครั้งนี้คณะสำรวจได้จัดทำทะเบียน และถ่ายภาพสำเนาดิจิทัลเอกสาร
โบราณ ดังนี้

ที่	รหัส	ชื่อ	ประเภท	อักษร
1	RBR008 ⁴ -001	หนังสือพระอุโบสถศีล เล่ม 1	สมุดไทยขาว	ไทย
2	RBR008-002	พุทธประวัติ	สมุดไทยขาว	ไทย, ขอมไทย
3	RBR008-003	ตำรายาแก้เลือดแก้ลม	สมุดไทยขาว	ไทย, ขอมไทย
4	RBR008-004	สมุดบทสวดมนต์	สมุดไทยดำ	ไทย
5	RBR008-005	ตำรายา	สมุดไทยขาว	ไทย, ขอมไทย
6	RBR008-006	ตำรายาสันนิบาต	สมุดไทยดำ	ไทย

¹ วิหารกลบวัดเขาเหล็ก, จาก http://arit.mcru.ac.th/e-chayaratchaphuri/index.php?option=com_content&view=article&id=161 **วิหารกลบ** ค้นเมื่อ 5 ม.ค. 64.

² วัดเขาเหล็ก, จาก <http://culturalenvi.onep.go.th/site/detail/3609> ค้นเมื่อ 5 ม.ค. 64

³ ศาลาน.ส.ลักคณา.บูรณะ, จาก http://culture.mcru.ac.th/ebooks/art_rb/62R_8.pdf ค้นเมื่อ 5 ม.ค. 64

⁴ RBR รหัสจังหวัดราชบุรี 008 ลำดับวัดที่ 8 ที่ฐานข้อมูลเอกสารโบราณฯ สำรวจและทำสำเนาดิจิทัล

ที่	รหัส	ชื่อ	ประเภท	อักษร
7	RBR008-007	พระมาลัย	สมุดไทยขาว	ขอมไทย
8	RBR008-008	พระแก่นจันทน์	สมุดไทยขาว	ไทย, ขอมไทย
9	RBR008-009	ตำราทำนายนิมิต พระยาปัดเถวน 16 ข้อ	สมุดไทยขาว	ไทย
10	RBR008-010	พระมาลัย	สมุดไทยขาว	ขอมไทย, ไทย
11	RBR008-011	พระมาลัย	สมุดไทยขาว	ขอมไทย, ไทย
12	RBR008-012	ตำราไสยศาสตร์และโหราศาสตร์	สมุดไทยขาว	ขอมไทย, ไทย
13	RBR008-013	พระมาลัย	สมุดไทยขาว	ไทย
14	RBR008-014	กุสชาดก	สมุดไทยขาว	ไทย
15	RBR008-015	หนังสือนิพนพานสูตร	สมุดไทยขาว	ไทย
16	RBR008-016	พระสโหมทานปริวาสกรรม จบบริบูรณ์	ใบลานก้อม ⁵	ขอมไทย
17	RBR008-017	เอกกัจจิงปริวาสกรรม อปปฏิจฉันนะ	ใบลานก้อม	ขอมไทย
18	RBR008-018	พระอาฏานาฏิยสูตรตั้ง จัตตุ	ใบลานก้อม	ขอมไทย
19	RBR008-019	หัตติกาปริตตั้งสูตร	ใบลานก้อม	ขอมไทย, ไทย
20	RBR008-020	เจ็ดตำนานปริตตสูตร	ใบลานก้อม	ขอมไทย, ไทย
21	RBR008-021	ทวาทศปริตตสูตร	ใบลานก้อม	ขอมไทย, ไทย
22	RBR008-022	พระศิริมานันตสูตร	ใบลานก้อม	ขอมไทย, ไทย

⁵ ใบลานก้อม คือ ใบลานที่ขนาดสั้นกว่าใบลานปกติ

ศาลาน.ส.ลักคณา.บุรณะ วัดเขาเหลื่อ จ.ราชบุรี

รูปเคารพในศาลา น.ส.ลักคณา.บุรณะ

ตู้พระธรรมที่เก็บเอกสารโบราณของวัดเขาเหลือ

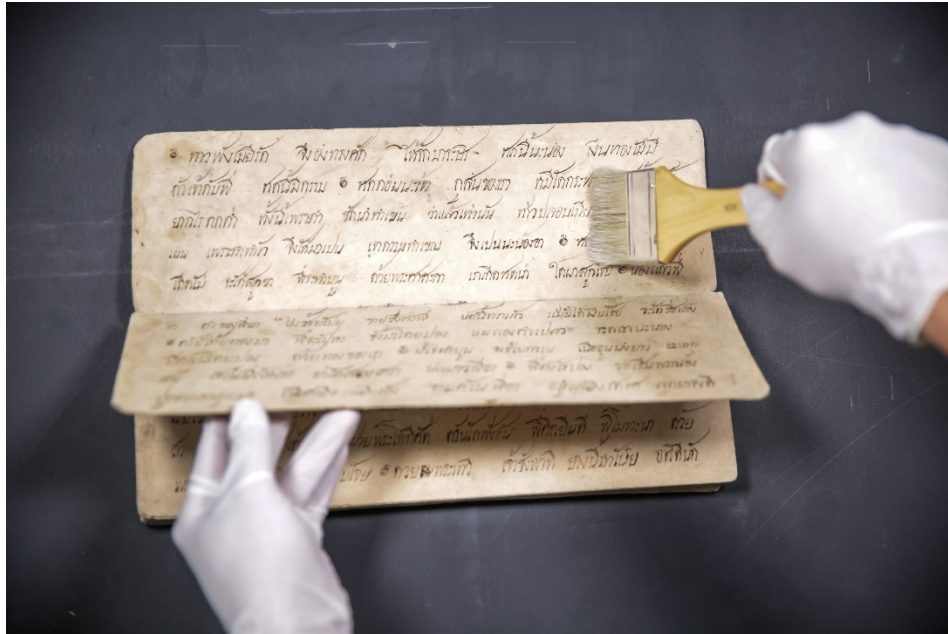
สมุดไทยขาว

สมุดไทยขาว

สมุดไทยที่ทำทะเบียนเสร็จแล้ว รอการทำสำเนาดิจิทัล

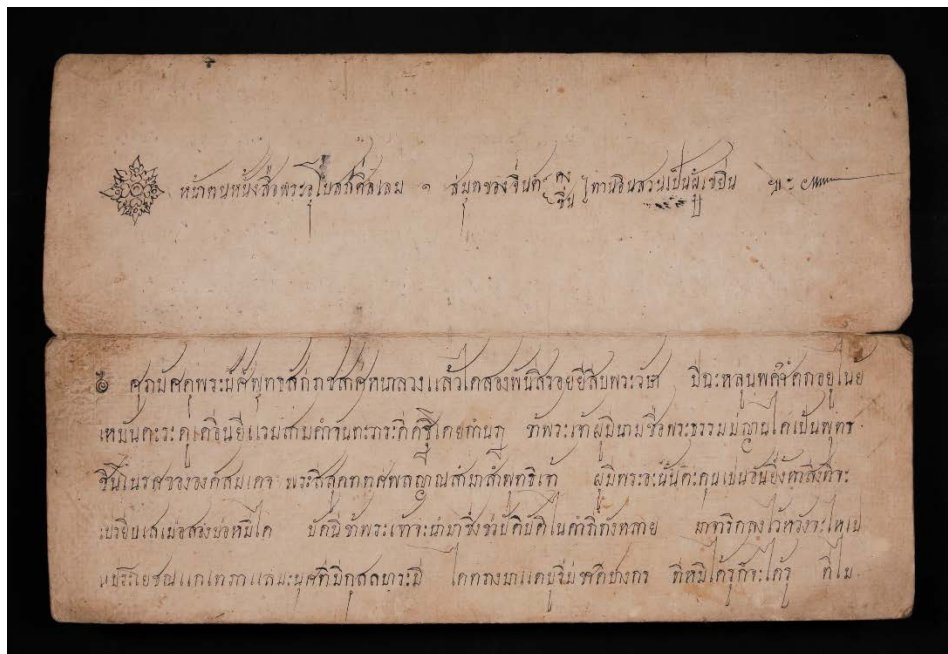
การทำความสะอาดสมุดไทย โดยใช้แปรงปัดฝุ่นไปในทางเดียวกัน

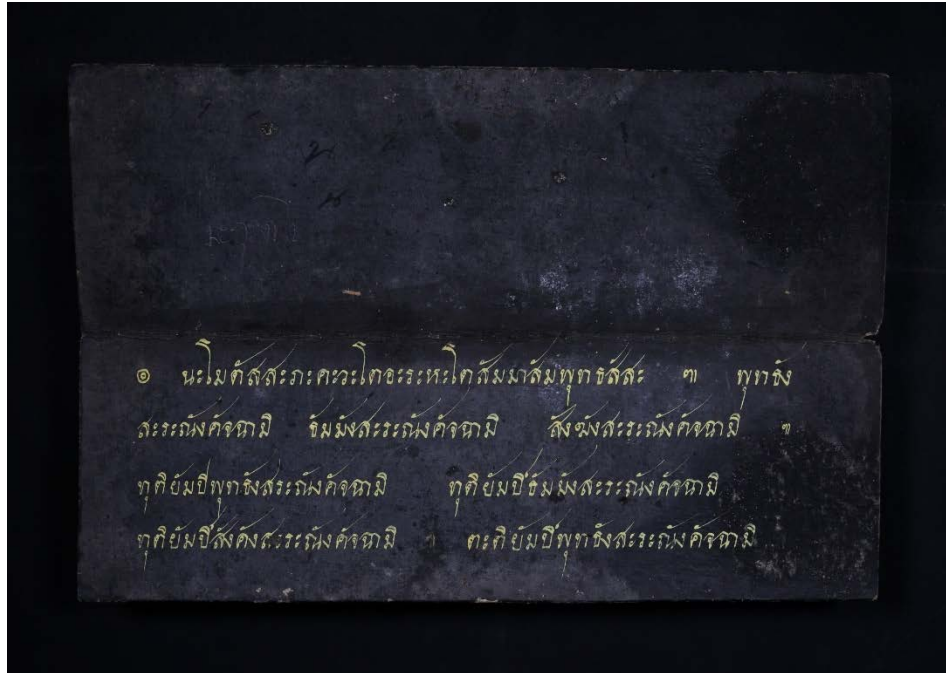
การทำสำเนาดิจิทัลเอกสารโบราณ

เอกสารโบราณที่ทำทะเบียน ทำสำเนาดีจิทัลด ป้ายชื่อ พร้อมห่อเก็บเรียบร้อย

RBR0080-001 หนังสือพระอุโบสถศีล เล่ม 1 ระบุว่า “สมุดเล่มนี้ท่านอินสวนเป็นผู้เขียน”

RBR008-004 สมุดบทสวดมนต์ เป็นสมุดไทยดำเขียนด้วยทองคำ

RBR008-016 พระสโมทานปริวาสกรรม จบบริบูรณ์ จารด้วยอักษรขอมไทย

นิสา เซยกลิ้น สรุปรายงาน

ศุภกรานต์ พุ่มพฤษย์ ถ่ายภาพ